

Rolf Barlindhaug
Kjetil Sørli

Befolkning og bolig - Buskerud

Tittel: **Befolkning og bolig – Buskerud**

Forfatter: Rolf Barlindhaug og Kjetil Sørli

NIBR-notat: 2015:105

ISSN: 0801-1702
ISBN: 978-82-8309-067-3
Prosjektnummer: 3439
Prosjektnavn: **Befolkning og bolig – Buskerud**

Oppdragsgiver: Buskerud fylkeskommune

Prosjektleder: Rolf Barlindhaug

Referat: Utgangspunktet for notatet er en rapport som Transportøkonomisk institutt (TØI) og Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har utarbeidet for Osloregionen, en strategisk samarbeidsallianse for kommuner og fylker i og rundt hovedstadsområdet. Dette notatet inkluderer opplysninger om samtlige kommuner i Buskerud, også de 6 kommunene i Hallingdal som ikke var med i hovedrapporten. Notatet bør leses sammen med hovedrapporten.

Sammendrag: Norsk

Dato: Juni 2015

Antall sider: 33

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21
0349 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2015

Forord

Dette notatet er skrevet på oppdrag av Buskerud fylkeskommune. Utgangspunktet er en rapport som Transportøkonomisk institutt (TØI) og Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har utarbeidet for Osloregionen, en strategisk samarbeidsallianse for kommuner og fylker i og rundt hovedstadsområdet¹. Rapporten omfatter opplysninger om kommuner i Buskerud, bortsett fra de seks kommunene i Hallingdal. I dette notatet er det tatt med tilsvarende opplysninger for samtlige kommuner i Buskerud. Notatet bør leses sammen med hovedrapporten.

I kapitlet om befolkning er det gjort noen flere utlegninger og tolkninger for Buskerud enn det som kommer fram i hovedrapporten.

Under kapitlet om bolig er bare nødvendig tekst for å forstå figurer og tabeller tatt med. For analyser av det store bildet henvises til hovedrapporten.

Kjetil Sørli har skrevet kapitlet om befolkning og Rolf Barlindhaug kapitlet om boligindikatorer.

Oslo, juni 2015

Guri Mette Vestby
Fung. forskningssjef

---

¹ Nore, Njål, Jørgen Aarhaug, Frants Gundersen, Rolf Barlindhaug og Kjetil Sørli (2014) *Areal- og transportutvikling i Osloregionen – faktagrunnlag*. TØI rapport 1378/2014

Innhold

Forord.....	1
Tabelloversikt	3
Figuroversikt.....	4
Sammendrag	5
1 Befolkningen i Buskerud.....	7
1.1 Innledning.....	7
1.2 Folketallsutviklingen 2004-2014.....	8
1.3 Yngrebølgen og flytting i tilhørende alderssjikt	9
1.4 Utdanning	12
1.5 Eldrebølgen	13
2 Boligindikatorer for Buskerud	17
2.1 Innledning.....	17
2.2 Boligbygging 2004-2013	18
2.3 Boligpriser i 2004 og 2012.....	19
2.4 Er det en sammenheng mellom befolkningsvekst og boligvekst?	21
2.5 Har boligbyggingen kommet som ønskelig fortetting?	22
Vedlegg 1 Tabeller for Buskerud	28

Tabelloversikt

Tabell 1.1	<i>Kommuner i Buskerud etter størrelse på yngrebølgen 16-25 år i 2014 i forhold til 2004, og grad av flyttebalanse gjennom de tiårige aldersfasene opp mot 26-35 år fra 2004 til 2014.....</i>	11
Tabell 1.2	<i>Kommuner i Buskerud etter størrelse på eldrebolgen 66-75 år i 2014 i forhold til 2004, og innslaget av eldre i alder 76-85 år 2014. Landsinnslag = 100.....</i>	16

Figuroversikt

Figur 1.1	<i>Yngrebølgen i 2004 og 2014. Prosent vekst/fall på ulike alderstrinn.....</i>	9
Figur 1.2	<i>Eldrebølgen i 2004 og 2014. Prosent vekst/fall på ulike alderstrinn .....</i>	14
Figur 2.1	<i>Antall boliger bygget i perioden 2004-2013. Kommune .....</i>	18
Figur 2.2	<i>Nybygging i perioden 2004-2013 i prosent av boligmassen i 2006. Kommune.....</i>	19
Figur 2.3	<i>Boligpris i prosent av prisen i Oslo. Kommune. 2004.....</i>	20
Figur 2.4	<i>Boligpris i prosent av prisen i Oslo. Kommune. 2012.....</i>	21
Figur 2.5	<i>Befolkningsvekst i forhold til nye boliger. 2004-2014. Kommune .....</i>	22
Figur 2.6	<i>Bløkkandel i boligmassen 2013. Prosent. Kommune.....</i>	23
Figur 2.7	<i>Bløkkandel i boligbyggingen 2004-2013. Prosent. Kommune.....</i>	24
Figur 2.8	<i>Bosatte per km² tettstedsareal 2012. Kommune .....</i>	25
Figur 2.9	<i>Prosentvis endring i antall bosatte per km² tettstedsareal mellom 2003 og 2012. Kommune.....</i>	26
Figur 2.10	<i>Befolkning per km² tomteareal til boligbebyggelse og relative boligpriser. 2012.....</i>	27

Sammendrag

Rolf Barlindhaug og Kjetil Sørli

Befolkning og bolig – Buskerud

NIBR-notat 2015:105

Fra 2004 til 2014 økte folketallet i Buskerud med 12 prosent. Høyest vekst hadde Hole (27 prosent), Hemsedal (22 prosent) og Røyken (21 prosent). Drammen, Øvre Eiker, Lier og Kongsberg hadde også vekst over fylkesgjennomsnittet. Seks kommuner hadde nullvekst eller en liten tilbakegang.

Landet får i kommende tiår både en yngrebølge og en begynnende eldrebølge. På landsbasis ligger det med uendret innvandring an til en vekst i aldersgruppen 16-25 år på 23 prosent. Veksten er svært skjevt regionalt fordelt. I Buskerud er det Hemsedal, Hole, Lier og Røyken som har flest unge som skal opp i denne aldersgruppen. Drammen, Kongsberg og Eiker-kommunene har yngrebølger tett oppunder landsgjennomsnittet. Hol, Sigdal, Krødsherad, Modum og Numedalskommunene har kun små eller ingen yngrebølge i sikte.

I kommende tiår slår eldrebølgen inn i aldersgruppene over 70 år. Også denne bølgen er svært skjevt regionalt fordelt. Generelt er det slik at kommuner med gammel befolkning i dag, vil få lavere vekst i tallet på eldre framover enn kommuner med yngre befolkning. Årsaken er at de eldste i dag utgjøres av små årskull født på 1930-tallet. Når de store kullene født på 1940-tallet i løpet av kommende tiår kommer opp i alderen de små kullene har nå, vil veksten bli størst der det relativt sett er flere av dem, sett i forhold til hvor mange eldre kommunene har nå. Kommuner med mange eldre i dag har generelt også godt utbyggede apparater for eldreomsorg. Små bølger og god eldreomsorg i utgangspunktet skulle derfor borge for at eldrebølgene her lett lar seg møte.

De største eldrebølgene i Buskerud kommer i Lier, Røyken og Hurum. Sammen med Nedre Eiker og Hole har disse færrest eldre i 70-årene i dag. Byene får eldrebølger på landsgjennomsnittet eller litt høyere. Fire kommuner får bare små eldrebølger. Flå og Nore/Uvdal har flest eldre i fylket i dag. Disse får knapt eldrebølge i det hele tatt. Nes og Ål har også kun små eldrebølger i sikte.

Kommuner med mange innflyttere har vanligvis flere med høy utdanning enn andre kommuner. I Buskerud skiller Kongsberg, Hole, Lier og Røyken seg ut med høy andel høyutdannede. Fylket som helhet og Drammen har like mange med høyere utdanning som i landsbefolkningen. Sigdal, Nore/Uvdal og Flå har kun halvparten så mange med høy utdanning som i fylket som helhet. En del andre kommuner har svært mange uten videregående skole. Dette gjelder kommuner med skogbruk og mye gammel industri, som Modum, Krødsherad, Eiker-kommunene og Hurum. Også Ringerike og nedre del av Hallingdal har mange uten videregående skole.

Analysene av boligprisnivået i Osloregionen viser at prisene generelt er fallende med avstanden fra Oslo. Noen av byene i regionen synes å ha et høyere prisnivå enn landkommuner som ligger nærmere Oslo, noe som er et tegn på et polysentrisk prismønster. Det er også en tendens til at kommuner som har riksvei og/eller jernbane gjennom kommunen har høyere priser enn andre kommuner med samme avstand til Oslo. Mens prisnivået i Drammen utgjør i overkant av 60 prosent av prisnivået i Oslo, varierer prisforholdet til Oslo mellom 24 og 60 prosent for de andre kommunene i Buskerud.

Nybyggingen har vært relativt lav i Buskeruds ytre kommuner og reflekterer først og fremst størrelsen på befolkningen og veksten i befolkningen i perioden. Det er kommuner i Buskerud med den høyeste befolkningsveksten i perioden som også har hatt størst vekst i boligmassen gjennom nybygging. Det har vært boligbygging også i kommuner med befolkningsnedgang.

Blokkandelen i nybyggingen de siste 10 årene har vært større enn blokkandelen i den eksisterende boligmassen. Blokkandelen i nybyggingen har vært høyest i Drammen, der om lag 2 av 3 boliger var boliger i blokk. I Kongsberg var bare 2 av 10 nye boliger blokkleiligheter. Generelt var nybyggingens blokkandel størst i fylkets østlige kommuner.

SSBs tettstedsdefinisjon innebærer i hovedsak at en hussamling skal registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der og avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter. Tettstedsarealet kan dermed innskrenkes dersom befolkningen går ned, for eksempel på grunn av fraflytting eller dødsfall i eldre husholdninger. Antall bosatte per kvadratmeter tettstedsareal varierer med boligprisnivået i kommunene og er høyest i Drammen. Det er dermed Buskeruds østlige kommuner som både har høyest prisnivå og høyest antall bosatte per kvadratmeter tettstedsareal.

1 Befolkningen i Buskerud

1.1 Innledning

Dette kapitlet inneholder en del fakta og vurderinger om situasjon og utvikling knyttet til befolkningen i Buskerud. Det meste av innholdet er basert på indikatorer for kommunene, med et tiårsperspektiv lagt til grunn. Vi ser på utviklingstrekk i perioden 2004-2014, og gjør noen vurderinger om utviklingen videre fram mot 2024.

Bakerst i notatet i vedlegg 1 ligger det to tabeller om befolkning. Den ene gir detaljert informasjon for hver kommune, med indikatorer til hvert av de fire temaene som presenteres. Det andre er en detaljert oversikt over aldersindekser i ti aldersgrupper, skalert i forhold til innslaget i aldersgruppene på landsnivå. Under omtalen av den kommende eldrebølgen er det spesielt gitt kommentarer til situasjonen for aldersgruppen 76-85 år. Her er også forklart hvordan indeksene er beregnet.

Det mest sentrale temaet i kapitlet er presentasjonen og vurderingene av hvordan den kommende yngrebølgen gir utsikter til vekst i aldersgruppen 26-35 år kommende tiår. På landsbasis er det 23 prosent flere som skal opp i denne aldersgruppen nå, sett i forhold til hvordan situasjonen var for ti år siden. Det er store regionale forskjeller i størrelsen på yngrebølgene både innen og mellom fylker. Disse blir presentert, og kan tolkes som utgangsutsikter for kommunene. Yngrebølgen gir rom for omfordeling gjennom flytting, og etter all sannsynlighet vil flyttemønsteret endre seg på grunn av dette. Generelt kan det ligge an til at store yngrebølger reduseres til fordel for kommuner med små yngrebølger. Hvordan flyttetap og flyttegevinster gjennom aldersfasene fra midt i 20-årene til midt i 30-årene blir presentert, og mulige endringer blir vurdert i lys av størrelsesforskjeller i kommunenes yngrebølger.

I et av avsnittene ser vi på utdanningsnivået i kommunene, og konstaterer at sammenhengen mellom tilflyttingsgevinster og utdanningsnivå i fylket ikke er så fast forbundet som det har vært vanlig å registrere. Det henger blant annet sammen med at når utdanningsmengden i samfunnet øker, spres befolkningen med høyere utdanning gradvis ut.

I avsnittet om eldrebølgen presenterer vi tall for nivå og tall for endring. Innslaget av eldre i ulike aldersgrupper sier noe om nivået, mens bølgene, som representerer utsiktene til vekst i aldersgruppene, sier noe om endring. Her er det noen generelle sammenhenger, men med visse unntak, som blir presentert. Den andre vedleggstabellen gir detaljert informasjon om hvordan aldersstrukturen i kommunene er. Forskjeller mellom kommunene kan her studeres i detalj.

Siden Hallingdal og Numedal har 63 prosent av arealet i fylket, men bare 10 prosent av befolkningen, lar vi være å illustrere variasjonene med kart. Variasjonene i indikatorene gir da et billedmessig feilaktig inntrykk av situasjon og utviklingstrekk.

1.2 Folketallsutviklingen 2004-2014

Buskerud har 21 kommuner, og med en stor del av befolkningen boende i byer og bynære områder. Drammen har en firedel av fylkets befolkning. Legger vi til at også nabokommunene Lier, Røyken og Nedre Eiker til sammen har en firedel, finner vi at halvparten av fylkets befolkning bor sentralt i denne regionen. Så har Kongsberg og Ringerike 10 prosent hver. Dermed har fylket 70 prosent av befolkningen boende i seks store kommuner, Drammen med sine 67.000 innbyggere, pluss fem kommuner med mellom 20.000 og 30.000 innbyggere. Tallene gjelder ved inngangen til 2015.

I løpet av siste tiår har befolkningsandelen i de ni kommunene i Hallingdal og Numedal sunket fra 11 til 10 prosent av fylkets befolkning. De seks Hallingdalskommunene har 7,5 prosent mens de tre Numedalskommunene har nær 2,5 prosent.

De fleste av de øvrige seks kommunene har beliggenhet som omegnskommuner til to av de tre byene i fylket. Eneste unntak er Hole, som har rollen som innfallsport til fylkets nordre del fra Oslo. Lier har tilsvarende rolle mot fylkets søndre del.

Endringer i totale folketall i kommunene forteller ikke så veldig mye om årsaker til den demografiske utviklingen, de er stort sett bare grove indikatorer på hastigheten av utviklingen. Når landet nå står foran både en eldrebølge og en yngrebølge er det vel så interessant å vie oppmerksomheten mot hvordan fylket og dets kommuner får nedslag av disse bølgene i befolkningen. Sammenhengen mellom yngrebølgen, flyttemønsteret i de aktuelle aldersfasene, og ikke minst spekulasjoner om de endringene i flyttemønsteret som de regionale forskjellene i yngrebølgen kan forårsake er et tema vi skal vie oppmerksomhet. Før ordens skyld oppsummerer vi likevel endringen i de totale folketallene i kommunene først.

Fylkets befolkningsvekst totalt siste tiår er en anelse høyere enn veksten på landsnivå, nær 13 prosent når tallet for 2015 regnes med. Små kommuner med mye utvikling får gjerne den største prosentvise veksten, i Buskerud gir dette utslag for Hemsedal. Med sin vekst på 22 prosent i løpet av tiåret overgår kommunen bare av Hole, som med sin beliggenhet i forlengelse av Bærum har fått hele 27 prosent vekst. Røyken inntar tredjeplassen med 21 prosent vekst. Også de andre nabokommunene til Drammen og Kongsberg har hatt vekst over fylkets gjennomsnitt, Nedre Eiker så vidt unntatt. Veksten har vært den samme i disse to byene som i nabokommunene rundt.

Ringerike har hatt mye lavere vekst, kun 6 prosent, altså bare halvparten av veksten både på fylkes- og på landsnivå. Den høye veksten i Hole kan sees både i lys av dette og av at de andre nabokommunene til Ringerike har hatt enda lavere vekst.

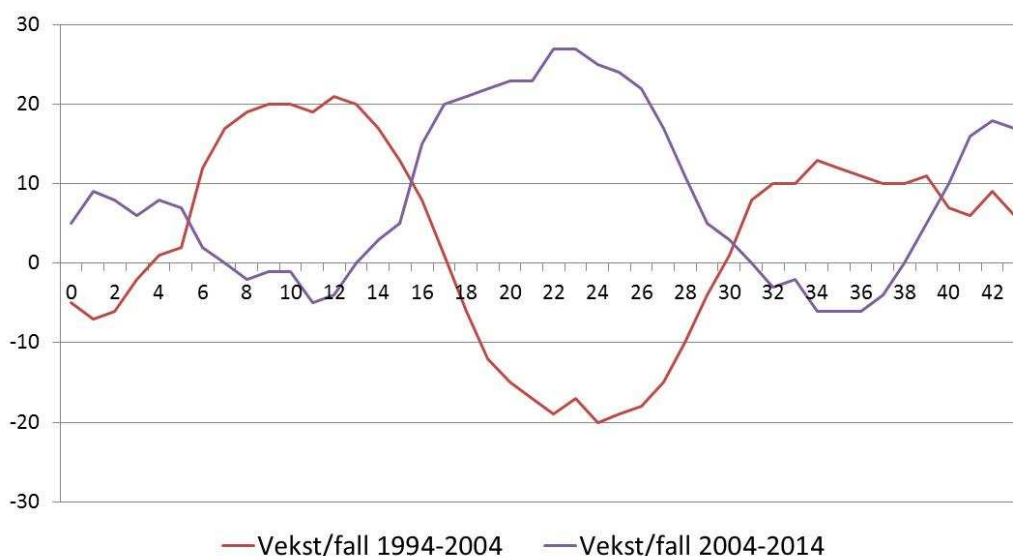
Det går et klart skille mellom åtte klare vekstkommuner og de andre 13 kommunene i fylket. Av de siste er det seks-sju kommuner uten vekst, med sterkest nedgang for Rollag og Nore og Uvdal. Høye innslag av de aller eldste i disse kommunene er mye av forklaringen på det. De andre kommunene uten vekst er Hol, Nes og Flå, pluss Sigdal, og Ål med kun en prosent vekst på ti år.

I samme klasse som Ringerike finner vi kommunene Krødsherad, Gol, Hurum, Flesberg og Modum. Disse representerer fylkets klare mellomsjikt. Forklaringene på at de ligger der er helt sikkert forskjellige. De har imidlertid likevel til felles at de ligger plassert i «mellomavstand» fra den byen eller senterkommunen som er nærmest.

1.3 Yngrebølgen og flytting i tilhørende alderssjikt

Vi står nå foran en kraftig yngrebølge i Norge (Figur 1.1): På landsbasis ligger det an til at vi i kommende tiår vil få 23 prosent flere i alder 26-35 år enn vi har nå (blå kurve midt på figuren). Slike bølger i befolkningen initieres av svingninger i fødselstallet, og vil på landsnivå bygge seg høyere opp ved økende innvandring av barn. Dette har skjedd i løpet av de siste årene.

Figur 1.1 Yngrebølgen i 2004 og 2014. Prosent vekst/fall på ulike alderstrinn

Den blå kurven viser de demografiske bølgene på landsnivå per 2014, den røde hvordan de samme bølgene så ut for ti år siden. Aldersaksen ligger langs den horisontale akselen, bølgeutslagene er målt langs den vertikale akselen. Dagens yngrebølge er den blå som framtrer i aldersspennet 15-30 år. Disse vil være i alder 25-40 år om tiår. Toppen av den kommer i alder 25-35 år med 23 % vekst i snitt. Den røde bølgen i aldersspennet mellom 5 og 15 år er den samme bølgen for ti år siden. Vi ser den har vokst seg større i løpet av tiåret. Årsaken er den økte innvandringen for de årskullene som har gjennomlevd disse aldersfasene.

Yngrebølgen i kommunene vil påvirkes av endringer i flyttebalansene i løpet av kommende tiår. Dette gjelder flytting i aldersfasene 16-26 år, 17-27 år og oppover til det eldste kullet i tiårsgruppen som skal i perioden skal gjennomleve fasen 25-35 år.

Over tid vil bølgene på regionalt nivå forsterkes eller svekkes gjennom endringer i flyttemønsteret. På landsnivå er det imidlertid kun endringer i innvandring som på denne delen av aldersskalaen kan justere bølgestørrelsene. Fra 70-årsalderen av øker

imidlertid den mye omtalte eldrebølgen på grunn av at nye årskull stadig lever lenger enn forgjengerne. Eldrebølgen ser vi på senere.

Situasjonen for kommende tiår er at for første gang på 40 år blir det nå vekst å fordele i den aldersgruppen i befolkningen som i størst grad flytter. Kommuner og regioner har dermed sjansen til å vinne til seg flere unge innflyttere enn før. Noen kommuner har som vi skal se bedre utgangspunkt enn andre.

Yngrebølgen er i utgangspunktet svært skjevt regionalt fordelt - i sentraliserende retning. Årsaken er at stadig mer sentraliserende flytting i familiebefolkningen har løftet bølgene i sentrale strøk, og senket dem i distriktsområdene. De fleste storbyene har i utgangspunktet utsikt til omkring 40 prosent vekst i aldersgruppen, mens det er drøyt 100 distriktskommuner som ikke har yngrebølge i sikte i det hele tatt. Den blå bølgen midt på figuren viser størrelsen på dagens yngrebølge på landsnivå. Om ti år er toppen av bølgen kommet opp i midten av 30-årene.

Den kommende yngrebølgen i dag står i spesielt stor kontrast til hvordan tilsvarende situasjon var for ti år siden. Da sto landet foran en bølgedal på 15 prosent (rød kurve i samme alderssjikt). Den kom av fruktbarhetsnedgangen på 1970- og 80-tallet. Rammen for å rekruttere unge var for ti år siden altså en nedgang på 15 prosent på landsnivå, noe som gjorde den økte arbeidsinnvandringen i denne perioden svært kjærkommen. Økningen i innvandring siste tiår fylte bølgedalen på 15 prosent på det nærmeste helt opp (blå kurve ti år høyere på aldersskalaen). Dermed er effekten av den sterke fruktbarhetsnedgangen på 1970- og 80-tallet nærmest blitt eliminert av økningen i arbeidsinnvandringen.

I Tabell 1.1 har vi gruppert kommunene etter størrelse på yngrebølgen i utgangspunktet og flyttebalansene gjennom de tiårige aldersfasene for gruppen av årskull som i foregående tiår gjennomlevde disse aldersfasene. Disse flyttebalansene representerer et «nullpunkt» for de potensielle endringene i kommende tiår.

For landet som helhet er yngrebølgen som nevnt 23 prosent, for Buskerud fylke 19 prosent. Flyttebalansen for landet gjennom innvandring i disse fasene fra 2004 til 2014 var 24 prosent. Dette var altså det befolkningsgruppen økte med. Buskerud fikk en økning på 20 prosent som følge av nettotilflytting i denne gruppen i perioden.

Tabellen viser, i tråd med folketallsoversikten totalt, at kommunene faller i to helt ulike grupper. Kommuner med mye tilflytting i disse aldersfasene har også ganske høye yngrebølger. Kommuner med flyttetap har alle ganske små yngrebølger. Dette er det normale, men på landsbasis finnes det mange kommune med høy yngrebølge og lav tilflytting og omvendt. Det er ikke flyttingene i denne aldersfasen som skaper yngrebølgene, de er kommet gjennom regionale forskjeller i fruktbarhet og i familie- og barneflytting tidligere. Når Sigdal kommer ut som fylkets svakeste kommune på begge indikatorer, er årsaken derfor av langsiktig karakter, både knyttet til flytting av unge voksne nå, og av svak barne- og familierekruttering tidligere.

Ringerike representerer et lite unntak fra den polariserte situasjonen i fylket som helhet, ved at kommunen har ganske moderate størrelser på begge indikatorene. Også Flesberg, Modum og Krødsherad er litt spesielle ved at de mangler yngrebølge, men har hatt netto tilflytting av unge voksne.

Tabell 1.1 *Kommuner i Buskerud etter størrelse på yngrebølgen 16-25 år i 2014 i forhold til 2004, og grad av flyttebalanse gjennom de tiårige aldersfasene opp mot 26-35 år fra 2004 til 2014*

Intervall av flyttebalanser, prosent	Yngrebølgen, utsikt til prosent vekst			
	Over 30	15 - 30	5 – 15	< 5
> 30	Hemsedal, Hole	Drammen		
15 - 30	Røyken, Lier	Øvre Eiker, Kongsberg, Nedre Eiker		
0 - 15		Ringerike		Flesberg, Modum, Krødsherad
- 10 – 0			Flå, Gol, Hurum	Hol
< - 10			Ål, Nes, Rollag, Nore og Uvdal	Sigdal

Dette er imidlertid en situasjon det kan være lite gunstig å være i, fordi en mulig svikt i den relativt gode tilflyttingen vil svekke den allerede svake yngrebølgen ytterligere. På den annen side, moderat netto tilflytting av unge voksne er bedre enn ingen netto tilflytting, og hvis grunnen til det vedvarer og gir grobunn for forbedring av flyttebalansene også videre, er jo det positivt. Slik sett skulle utsiktene være bedre for disse enn for kommunene med flyttetap. Men fallhøyden er større hvis flyttebalansen i foregående tiår var unormalt god. For kommuner med flyttetap i det foregående tiåret skal det kanskje mindre til for å forbedre balansen, og dermed få økt sine yngrebølger. De fire kommunene Ål, Nes, Rollag og Nore/Uvdal er i motsetning til de tre kommunene nevnt ovenfor i en slik utfordrerposisjon. De har mye å vinne på å forbedre flyttebalansen i situasjonen hvor det blir vekst å fordele gjennom flytting.

I noen regioner skaper yngrebølgen av denne grunn økende regional konkurranse, ikke minst mellom nabokommuner. Blant de som er nevnt ovenfor er det en spesiell sterk spenning mellom Numedalskommunene, hvor Flesberg kan bli utfordret av kommunene lenger nord. Det økte vekstpotensialet åpner for økt omfordeling mellom kommunene, noe som Flesberg i utgangspunktet har minst igjen for, hvis man bare ser på kommunene og ikke regionen som helhet.

Flesberg kan imidlertid forsøke å hente noen flere innflyttere fra Kongsbergs, og kanskje også fra Øvre Eikers, høye bølge. Kommunene i Numedal ser ut til å befinne seg i en hierarkisk konkurransesituasjon hvor alle utfordringer kommer nordfra, og hvor alle har noe å vinne på å ta flere innflyttere sørfra, uten at regionen som helhet taper på det.

Mulighetene for å vinne til seg flere innflyttere er naturligvis størst for de kommunene som tar mål av seg å konkurrere med de som virkelig har store yngrebølger. I Buskerud kan det ligge an til en slik konkurranse mellom Hemsedal på den ene siden og alle de andre Hallingdalkommunene på den andre siden. Siden Hemsedal er lite, er ikke gevinstmuligheten så store som tallene gir inntrykk av, men det er noe å hente hvis Hemsedal ikke klare å opprettholde den høye flyttebalansen sin.

Lier, Røyken og Hole kan også bli utfordret. Røyken har en klar utfordrer i Hurum. Hvis Hurum, som en mindre kommune, får noen flere innflyttere fra Røykens høye bølge, kan de få løftet sin egen bølge betydelig. Det er antakelig her vi har fylkets største vinnerpotensial. Tilsvarende situasjon har vi mellom Ringerike og Hole, bare med den forskjell at det er kommunen med den høye bølgen som er liten.

Til slutt en litt pussig observasjon fra tabellen: Ingen av kommune i fylket utfordrer Drammen særlig mye (fordi alle de fire nærmeste cellene til høyre for Drammen er tomme). Den nærmeste kommunen er Modum, som kanskje kan få forbedret sin flyttebalanse litt ved å hente noen flere innflyttere fra bølgen til Drammen. Nå er imidlertid ikke yngrebølgene verken i Drammen, Eiker-kommunene, Kongsberg eller Ringerike noe særlig større enn på landsbasis. Så dermed er det ikke uten videre så lett for kommunene i utfordrerposisjon å skulle vinne til seg så mye fra disse byområdene.

Konkurransesituasjonene i Buskerud ser mer ut til å være av lokal art og i mindre skala, enn som en motkraft mot sentraliseringen i fylket, Numedal unntatt. En annen ting er at kommunene i Drammensregionen kan utfordre eller bli utfordret av kommuner i Oslo-regionen eller i Vestfold. Dette kan sjekkes nærmere i TØI-rapport 1378/2014, som er bakgrunnen for at vi har tatt et spesialblikk på Buskerud.

1.4 Utdanning

Tradisjonelt er det en ganske sterk sammenheng mellom innflyttingsnivået og utdanningsnivået i kommunene. Dette får vi langt på vei bekreftet at fortsatt gjelder når vi ser på kommunene på det sentrale Østlandet. Det samme gjelder også i stor grad Buskerud.

Generelt har sammenhengen mellom utdanning og flytting avtatt over tid. I takt med at når stadig flere tar høyere utdanning, kommer det flere med høy utdanning inn i alle typer flyttestrømmer. Noen av de som tar høy utdanning nå, vil måtte rekrutteres til jobber som folk med mindre utdanning innehadde før. En måte å si det på er at det har gått inflasjon i utdanning. Dette betyr ikke at det er blitt mindre viktig for den enkelte å ha utdanning, det betyr at utdanningen brukes på nye måter, i stadig flere yrker og næringer, og generelt på stadig flere områder i samfunnet.

Buskerud representerer et jevnt utsnitt av landsbefolkningen. Både andelen med høy utdanning på landsnivå, fylkesnivå og for Drammen er på 30 prosent. De kommunene med høyere andel enn dette er nok de vi i størst grad måtte vente å finne: Kongsberg inntar førsteplassen med 36 prosent, så følger Hole med 34 prosent, Lier med 32 prosent og Røyken med 31 prosent. Alle de tre siste er typiske forstadskommuner så vel til Oslo som til en by i Buskerud. Når Hole skiller seg ut

med langt flere med høyutdannede enn i Ringerike, er det både attraktiv beliggenhet og nærhet til Oslo som spiller inn.

Kommunene øverst i Hallingdal utgjør sammen med Ringerike, Hurum og Eiker-kommunene et øvre midtsjikt på utdanningsskalaen i fylket. Krødsherad, Nes og Gol danner et nedre midtsjikt sammen med Flesberg og Rollag. Disse kommunene har til felles en beliggenhet plassert nederst i hvert av dalførene.

Det er fire kommuner som skiller seg ut med klart lavere andel med høy utdanning enn de som er nevnt. De ligger alle i typiske skogbruksområder, og til dels også nær et av de to store vassdragene i fylket. Fra gammelt av var det tradisjonelt lite utdanning i kommuner med mye skogbruk, mange sagbruk, tømmerfløting og etter hvert papirindustri. I sterkere grad enn i Buskerud kjennetegner dette fortsatt en del skogbrukskommuner lenger øst i landet. I den grad det fortsatt henger igjen utdanningsfiendtlighet i landet, er det ofte i denne type kommuner. Vi har imidlertid ikke belegg for å påstå at det spesielt skulle gjelde for Sigdal, Nore/Uvdal, Flå eller på Modum.

En bedre indikator på akkurat dette enn andelen med høy utdanning, er andelen som ikke har tatt videregående skole. Høy seleksjon i den retning gir en pekepinn. Andelen uten videregående skole er på landsnivå 28 prosent, i fylket 27. Så mange som tretten kommuner har 30 prosent eller flere uten videregående skole, noe som sier at hvis utdanningsfiendtlighet fortsatt finnes, er den som kultur ganske utbredt i fylket. Både Drammen og Ringerike er blant disse tretten kommunene. Åtte kommuner utgjør et eget sjikt med spesielt høye andeler uten videregående skole: Eiker-kommunene, Modum, Krødsherad, Sigdal, Nore/Uvdal, Nes og Flå.

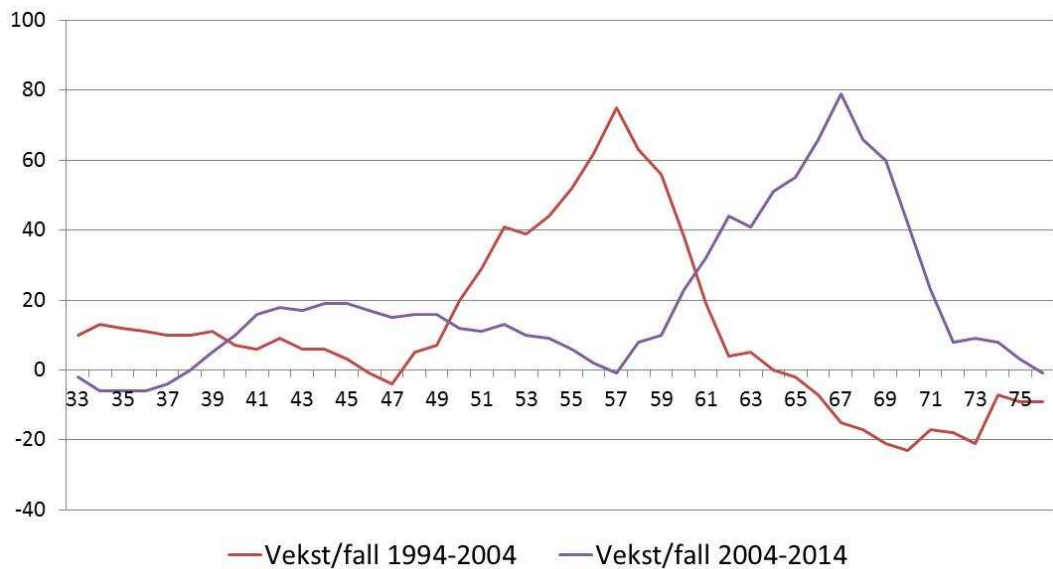
Det er kanskje ikke nødvendig å trekke fram enkeltkommunene som scorer svakest. Men når Sigdal både kommer sist på lista over høyt utdannede, skårer lavest på tilflytting og dertil mangler yngrebølge, bør det kanskje registreres. Men som vi skal se i neste avsnitt, slipper Sigdal i første omgang ganske bra fra det når eldrebølgen i neste tiår begynner å gjøre seg gjeldende.

1.5 Eldrebølgen

I det kommende tiåret begynner landet å merke eldrebølgen, som i dette tiåret slår inn i alderssjiktet 70-80 år. Den blå kurven i Figur 1.2 viser bølgens plassering på aldersskalaen i dag, den røde viser plasseringen for ti år siden. Årsaken til eldrebølgen er at store årskull kommer opp på alderstrinn hvor det var små årskull før. Grunnen til at bølgen blir så ekstremt kraftig, er kombinasjonen av at årskullene født på 1930-tallet var usedvanlig små, mens kullene født utover på 1940-tallet var spesielt store. Toppen av bølgen markeres ved 1946-kullet, som er det største av dem alle.

Etter hvert som nye årskull stadig lever lenger enn forgjengerne vil bølgen over tid bygge seg stadig høyere opp. Når den blå kurven om ti år har beveget seg ti år lenger opp på aldersskalaen, med toppen av bølgen plassert i annen halvdel av 70-årene, er det ikke usannsynlig at bølgetoppen nærmer seg 100 prosent. Det store 1946-kullet kan da altså ha blitt nær dobbelt så stort som kullet født ti år før, som er i denne alderen nå.

Figur 1.2 Eldrebølgen i 2004 og 2014. Prosent vekst/fall på ulike alderstrinn

Når vi ser på eldrebosetting og eldrebølger i kommuner og regioner er det to indikatorer å velge mellom. Den ene har med nivå å gjøre, den andre har med endring å gjøre. Eldrebølger, slik den på landsnivå vises i Figur 1.2, demonstrerer endringene i tallet på eldre.

Et mål på nivå er andelen eldre i en region eller kommune. Et mer illustrerende mål er imidlertid en indeks, som viser hvor stor denne andelen er i forhold til andelen eldre i landsbefolkningen. Da får vi et komparativt regionalt mål. Vi presenterer her en indeks som setter innslaget av en aldersgruppe i landsbefolkningen lik 100. I forspalten i Tabell 1.2 har vi delt kommunene inn i fem grupper etter størrelsen på disse indeksene i aldersgruppen 76-85 år i 2014. Indeksen for Buskerud som helhet er 103. Det betyr at der man finner 100 personer i denne aldersgruppen i landsbefolkningen, finner man 103 i Buskerud. Vi kan også si at fylket har tre prosent overrepresentasjon i alder 76-85 i forhold til landsbefolkningen. Røyken har fylkets laveste indeks, på 77. Utlagt: Kommunen har 23 prosent færre i aldersgruppen enn på landsnivå. Flå har kommunens høyeste indeks, på 174, altså med hele 74 prosent flere i alder 76-85 enn på landsnivå. Indekser for kommunene for ti aldersgrupper ligger i vedleggstabell 2.

Vi har her valgt å illustrere sammenhengen mellom eldrebølgene og eldrebosettingen i kommunene ved å se på indeksene for aldersgruppen 76-85 år. Denne gruppen rommer den eldste halvdel av eldrebølgen i kommende tiår (den høyre halvdel av bølgen på den blå kurven i Figur 1.2). Det er i denne alderen det er flest personer som har eller får omsorgsbehov. Høyere opp på aldersskalaen er det færre i igjen i live, spesielt blant menn.

På landsbasis ligger det an til 37 prosent vekst i denne aldersgruppen fra 2014 til 2024. Dette er altså det utslaget eldrebølgen gir i denne aldersgruppen i dette tiåret. For Buskerud er utslaget sterkere, her ligger det i utgangspunktet an til 44 prosent vekst i aldersgruppen. Økt overlevelse for de kullene som skal inn i aldersgruppen nå

i forhold til foregående tiår forventes å heve bølgen noe, erfaringsmessig med 2-3 prosentpoeng.

Det er som antydnet en sammenheng mellom eldreinnslaget i kommunene (nivået) og størrelsen på eldrebølgene (endringene). Generelt har kommuner som har høye innslag av personer i denne aldersgruppen nå, en tendens til å få ganske små eldrebølger. Omvendt vil kommuner med lave innslag av eldre i dag ha en tendens til å få ganske store eldrebølger.

Årsaken er at når kommuner med mange eldre fra de små kullene født på 1930-tallet blir erstattet av relativt sett færre eldre fra de store kullene født på 1940-tallet, blir forholdstallet og dermed bølgene mindre enn på landsbasis. Dette er i hovedsak et distriktsfenomen, spesielt sterkt gjeldende for de mest aldrende kommunene. Det motsatte fenomenet finner vi i stor grad i storbyomlandene. Disse har i dag en ung befolkning. Dermed blir lave innslag av gammel befolkning fra små årskull fra 1930-tallet på landsbasis erstattet av grupper med høyere innslag av større årskull født på 1940-tallet. Dermed gir økningen i tallet på eldre høyere bølger enn på landsbasis. Det er noen unntak fra denne hovedregelen som skyldes spesielle bulker i aldersstrukturen for de årskullene som enten er i aldersgruppen nå, eller kommer inn i aldersgruppen kommende tiår. Tabell 1.2 viser at Rollag er den kommunen i fylket som i størst grad avviker fra hovedregelen. Kommunen har både en gammel befolkning nå, og får en høy eldrebølge i tiåret som kommer. Det gjelder også for Gol, bare i svakere grad.

Fenomenet omtalt ovenfor viser seg i tabellen ved at kommunene grupperer seg langs den diagonalen som skrår opp mot høyre. Tre Hallingdalkommuner pluss Nore/Uvdal får svært små eldrebølger, og alle har en gammel befolkning i dag. Det samme gjelder Sigdal, som heller ikke får noen dramatisk stor eldrebølge. Det gjør heller ikke Ringerike og Hemsedal, men disse får mindre eldrebølger enn det lave eldreinnslaget i dag skulle tilsi. Her gir tendensen til skjev aldersstruktur den motsatte effekten av den som slår ut for Rollag og Gol.

Det er altså sju kommuner som får så lave eldrebølger at det ikke bør representere noe problem for eldreomsorgsapparatet framover. Kommuner med gammel befolkning har som regel også apparatet godt bygget ut allerede.

Alle de ti kommunene som får høyere eldrebølger enn fylkesgjennomsnittet på 44 prosent, Rollag unntatt, har en nokså ung befolkning i dag. Alle de fem kommunene med lavere innslag av personer i alder 76-85 år enn på landsnivå, får svært kraftige eldrebølger. Det er helt typisk at Lier og Røyken får de aller største utfordringene, sin beliggenhet i Oslo-området tatt i betraktning. Eiker-kommunene, Hole, Hurum og Kongsberg er i samme situasjon, bare i litt svakere grad.

Tabell 1.2 *Kommuner i Buskerud etter størrelse på eldrebolgen 66-75 år i 2014 i forhold til 2004, og innslaget av eldre i alder 76-85 år 2014. Landsinnslag = 100*

Indeks for aldersgruppen 76-85 år i 2014	Eldrebolgen: Utsikt til prosent vekst i aldersgruppen 76-85 år 2014-2024				
	Under 20 %	20-26 %	39-44 %	45-52 %	69-77 %
Under eller lik 100				Kongsberg, Øvre Eiker, Nedre Eiker	Lier, Røyken
110 – 110		Hemsedal	Drammen	Hole	Hurum
111 – 120		Ringerike	Hol	Krødsherad, Modum, Flesberg	
121 – 150	Nes, Ål	Sigdal	Gol		
151 – 174	Flå, Nore og Uvdal			Rollag	

På samme måte som for yngrebølgene er det en klar polarisering av kommunene etter eldrebosetting og forventet eldrebølge. Egentlig er det bare Drammen, Ringerike og Hol som både har en moderat gammel befolkning og som ikke får eldrebølger som overstiger fylkesgjennomsnittet. Også disse kommunene bør lett kunne mestre de utfordringene eldrebølgene skaper i kommende tiår, gitt det innslaget av eldre de har vært vant til å ha i befolkningen.

---

2 Boligindikatorer for Buskerud

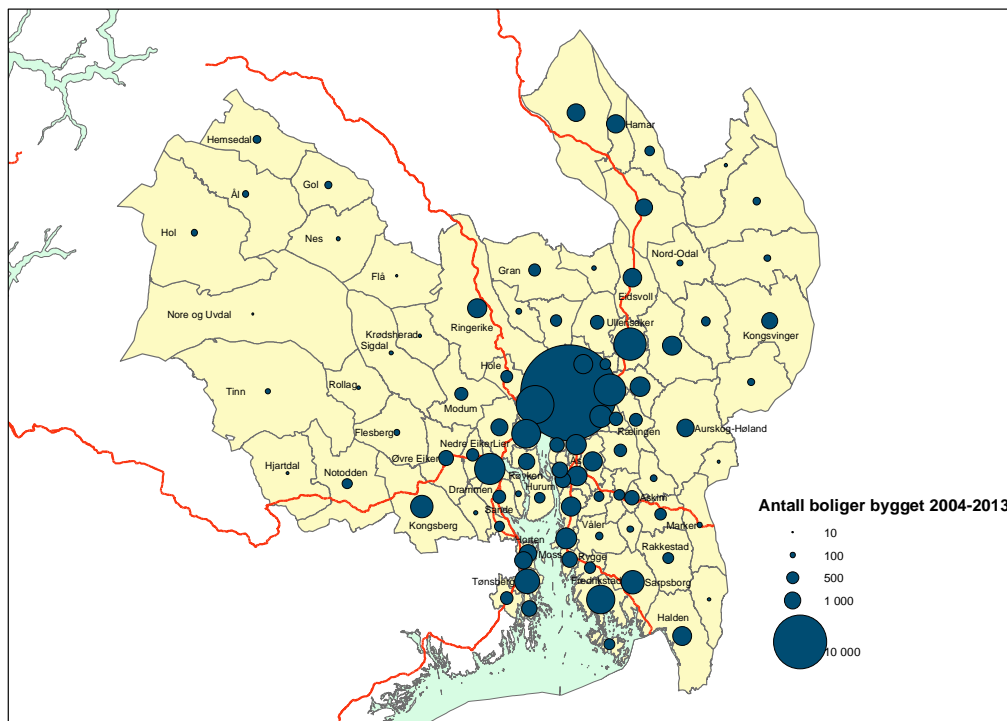
2.1 Innledning

I dette delkapitlet viser vi noen indikatorer for boligmarkedet og nybygging for kommunene i Buskerud. I forhold til hovedrapporten har de 6 kommunene i Hallingdal kommet med på kartene og i vedleggstabellene bak i notatet. Vedleggstabellene inneholder opplysninger om alle kommunene i Buskerud. For kommuner utenfor Hallingdal er tallene identiske med tallene i hovedrapporten.

Boligprisene som vises senere i rapporten er beregnet på kommunenivå og viser nivåforskjeller mellom kommunene basert på faktisk omsatte boliger i perioden 2003-2004 og perioden 2011-2012. Indikatorene for nybygging er basert på kommunetall for fullførte boliger i perioden 2004-2013. Bosatte per tettstedsareal er beregnet på kommunenivå i 2003 og i 2012. Vi viser hvordan mønsteret var i 2012 og hvordan mønsteret har endret seg i perioden 2003 til 2012.

2.2 Boligbygging 2004-2013

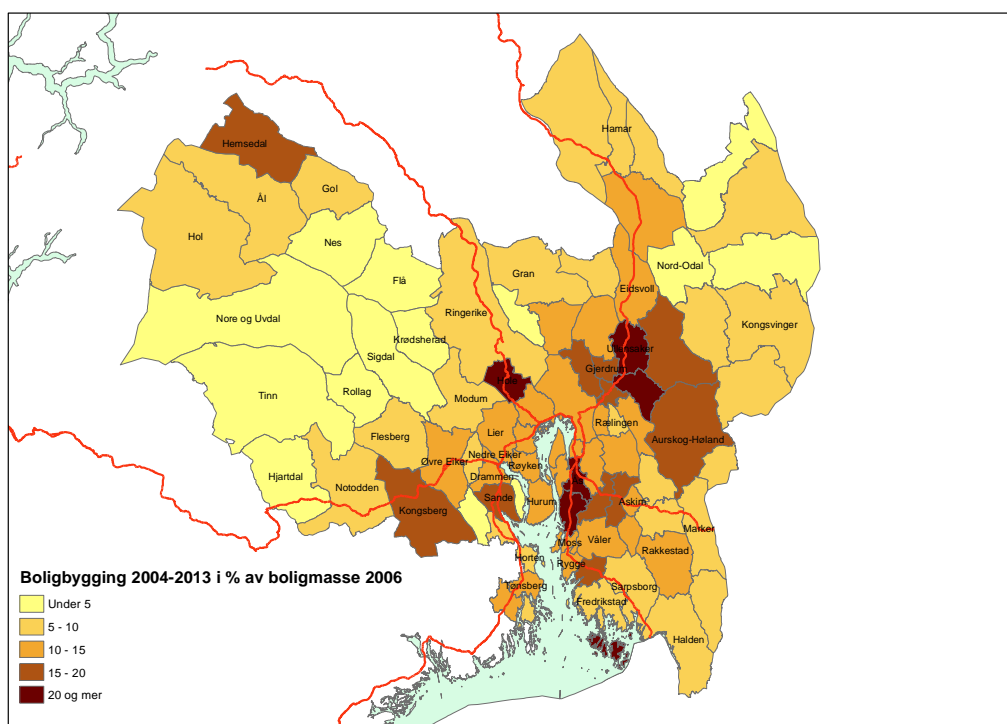
Figur 2.1 *Antall boliger bygget i perioden 2004-2013. Kommune*

Kilde: SSB

Nybyggingen har vært relativt lav i Buskeruds ytre kommuner og reflekterer først og fremst størrelsen på befolkningen og veksten i befolkningen i perioden. Det er derfor hensiktsmessig å se nybyggingen i forhold til størrelsen på boligmassen i den enkelte kommune.

Figur 2.2 Nybygging i perioden 2004-2013 i prosent av boligmassen i 2006. Kommune

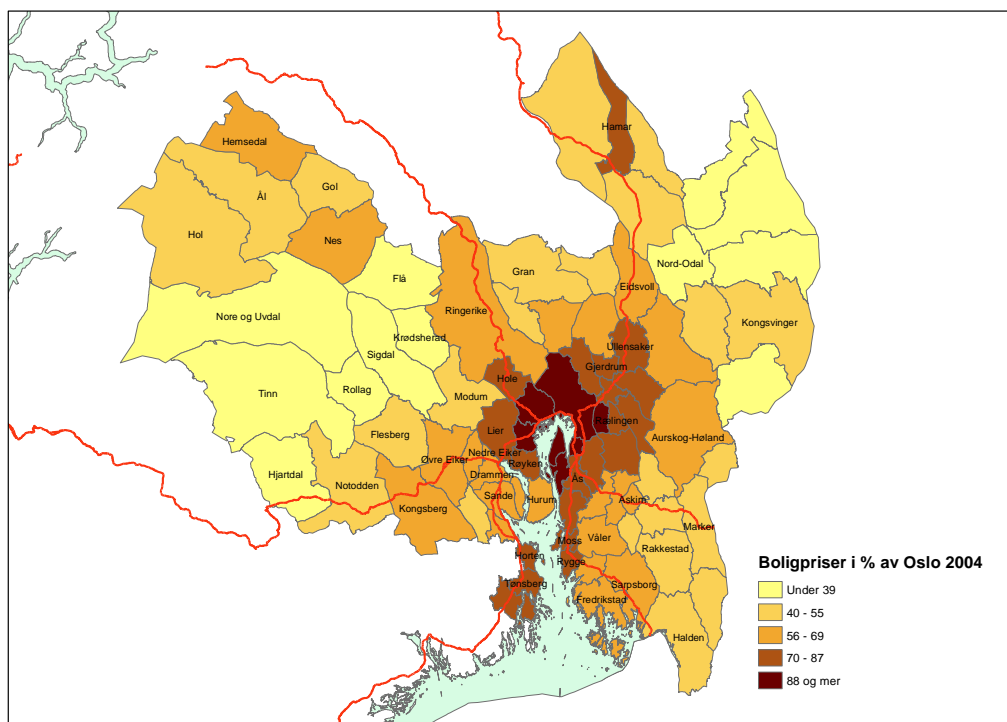
Kilde: SSB

Målt på denne måten har Hemsedal hatt en relativt høy boligbygging i perioden. Høyest vekst blant kommunene i Buskerud har det imidlertid vært i Hole. Andre kommuner i Buskerud med høy vekst i boligmassen er først og fremst Kongsberg og Røyken.

2.3 Boligpriser i 2004 og 2012

Beregninger av boligprisnivået er basert på omsatte boliger i Osloregionen for periodene 2003-04 og 2011-2012. Hver bolig er kjennetegnet ved hustype, byggeår, antall kvadratmeter, salgsår og kommune. Den faktiske salgsprisen er lagt til grunn, der fellesgjelden er inkludert i prisen for borettslagsboliger. En hedonisk regresjonsanalyse er foretatt med den naturlige logaritmen av salgsprisen som avhengig variabel og de oppgitte egenskapene nevnt ovenfor som forklaringsvariabler. For hver kommune er det brukt en dummyvariabel. I figuren og i vedleggstabellene er boligprisen i hver kommune målt i prosent av prisen i Oslo for årene 2004 og 2012. Modellformen som er valgt (logaritmen av salgspris som avhengig variabel) innebærer at prisforskjellene (gjennom dummyvariablene for kommuner) beregnes uavhengig av hvordan boligen spesifiseres – som størrelse, hustype alder osv.

Figur 2.3 Boligpris i prosent av prisen i Oslo. Kommune. 2004

Kilde: Bearbejdede data fra SSB

Boligprisnivået i 2004 var høyere i Hallingdalkommunene enn i beltet av kommuner mellom disse og kommuner i Buskerud nær Oslo.

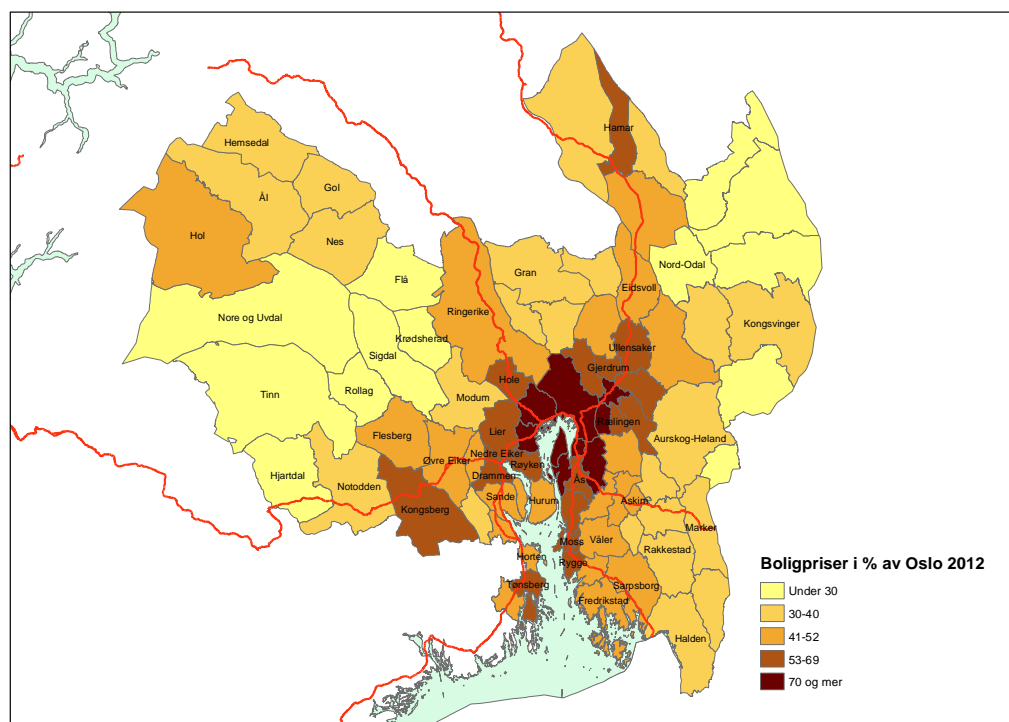
Kartene er laget i ARKGIS der "naturlig inndeling" av kommunene er foretatt. Alternativet kunne for eksempel vært å bruke quintiler, med like mange kommuner i hver kategori. Fordelen med å bruke "naturlig inndeling" er vi kan gjenskape den samme monosentriske strukturen, dersom den eksisterer på begge tidspunktene. Dette ser vi er tilfelle, men med noen unntak. For eksempel har kommuner som Kongsberg og Drammen over tid fått et relativt høyere prisnivå sammenlignet med Oslo enn de andre kommunene.

Fargeskillene i figuren har imidlertid fått nye intervaller ved at forskjellen i prisnivå mellom de ytterste kommunene og Oslo har blitt større i perioden. Denne utviklingen er i tråd med den monosentriske teorien for byer som vokser. For eksempel har Kongsvinger samme farge i begge årene. Kommunene med samme fargekode som Kongsvinger hadde et prisnivå i 2004 som lå mellom 40 og 55 prosent av Oslo. I 2012 hadde disse kommunene et prisnivå på mellom 30 og 40 prosent av Oslo. Noe av forklaringen kan også skyldes en utjevning av prisnivået innen Oslo mellom 2004 og 2012. I 2004 var det flere av Oslos randkommuner som lå høyere i pris enn Oslo, men lavere enn prisnivået i Oslo vest. Dette er i mindre grad tilfelle i 2012, da kun Bærum hadde høyere priser enn Oslo samlet.

Noen av byene i regionen synes å ha et høyere prisnivå enn kommuner som ligger på akse småbyen-Oslo, men mellom byene og Oslo, noe som er et tegn på en polysentrisk utvikling. Dette gjelder Hamar og Tønsberg. Det er en tendens til at

kommuner som har riksvei og/eller jernbane gjennom kommunen har høyere priser enn andre kommuner med samme avstand til Oslo.

Figur 2.4 *Boligpris i prosent av prisen i Oslo. Kommune. 2012*

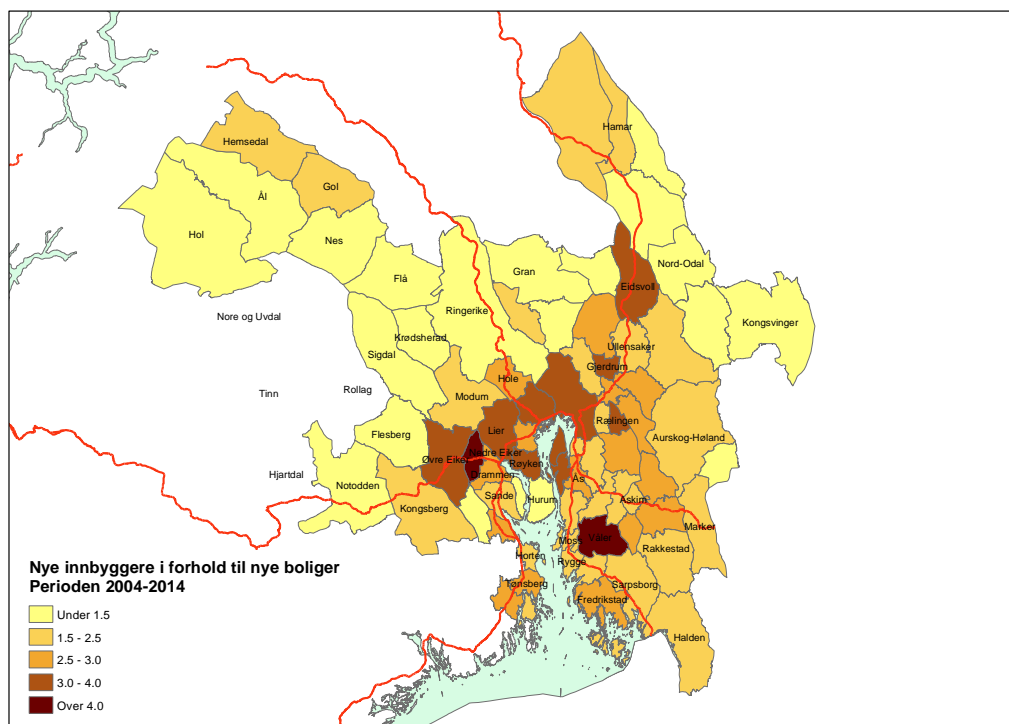

Kilde: Bearbejdede data fra SSB

2.4 Er det en sammenheng mellom befolkningsvekst og boligvekst?

Noen kommuner har hatt høy befolkningsvekst, men i mindre grad bygget i takt med denne befolkningsveksten. Enkelte av disse kommunene kan dermed ha fått lavere boligdekning for ulike alders- og sivilstandsgrupper, mens i andre kommuner kan generasjonsutskiftninger ha ført til et mindre behov for å bygge nytt selv om befolkningen har vokst. Et eksempel vil være om mange eneboliger overtas av barnefamilier etter enslige enker/enkemenn som faller fra.

Figur 2.5 *Befolkningsvekst i forhold til nye boliger. 2004-2014. Kommune*

Kilde: SSB

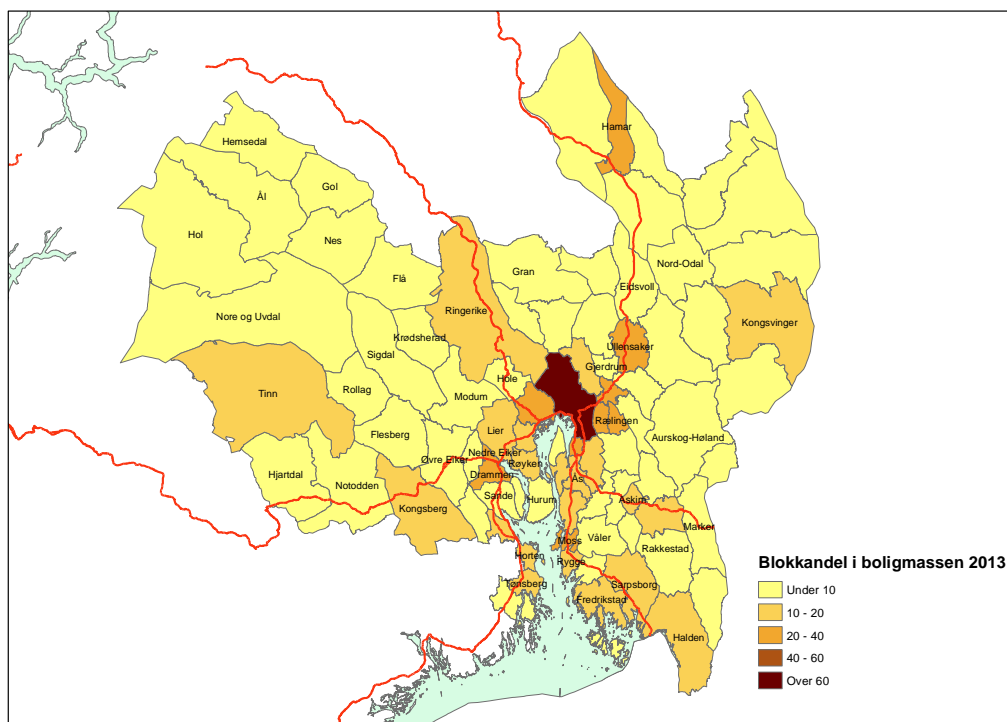
I figuren er det kommuner med de mørkeste fargene som har bygget minst i forhold til befolkningsveksten. Kommuner som ikke har fått farge i diagrammet, og som er inkludert blant Osloregionens kommuner, har et negativt tall for forholdet mellom befolkningsvekst og boligbygging i perioden, dvs. at det har vært befolkningsnedgang i disse kommunene i perioden.

2.5 Har boligbyggingen kommet som ønskelig fortetting?

Ved å måle blokkandelen i nybyggingen gis det en indikasjon på om boligbyggingen har foregått som fortetting eller som mer spredt bygging. Høy blokkandel antas her å bety konsentrert utbygging.

Først ser vi imidlertid på blokkandelen i hele boligmassen per 2013.

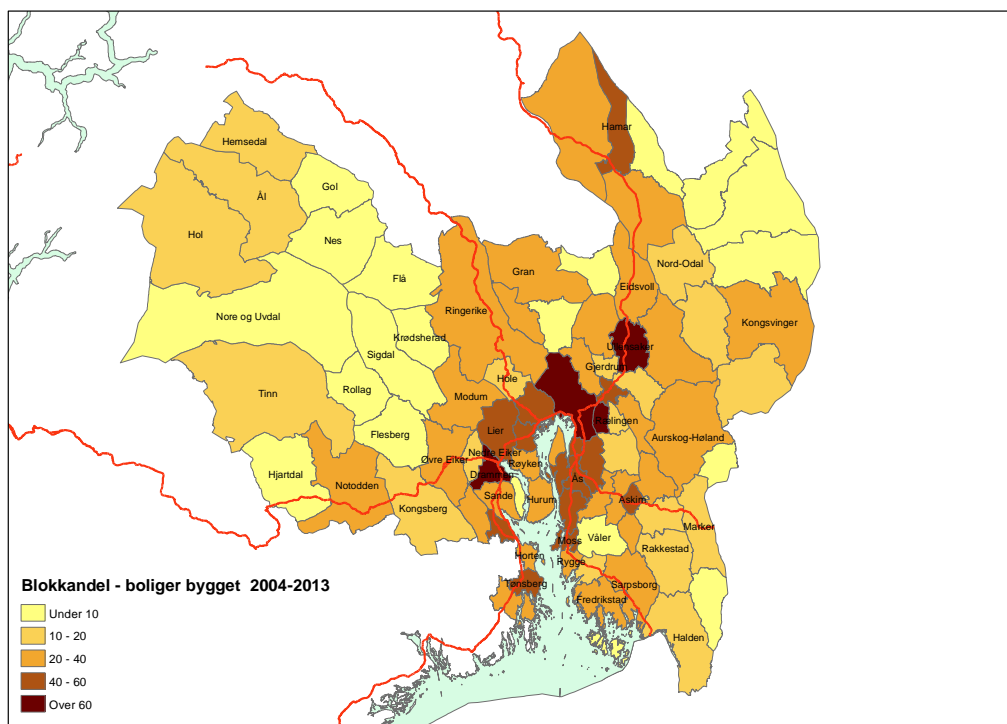

Figur 2.6 *Blokkandel i boligmassen 2013. Prosent. Kommune*

Kilde: SSB

Blokkandelen i boligmassen er relativt lav i kommunene. Oslo skiller seg ut med en høy blokkandel.

Figur 2.7 *Blokkandel i boligbyggingen 2004-2013. Prosent. Kommune*

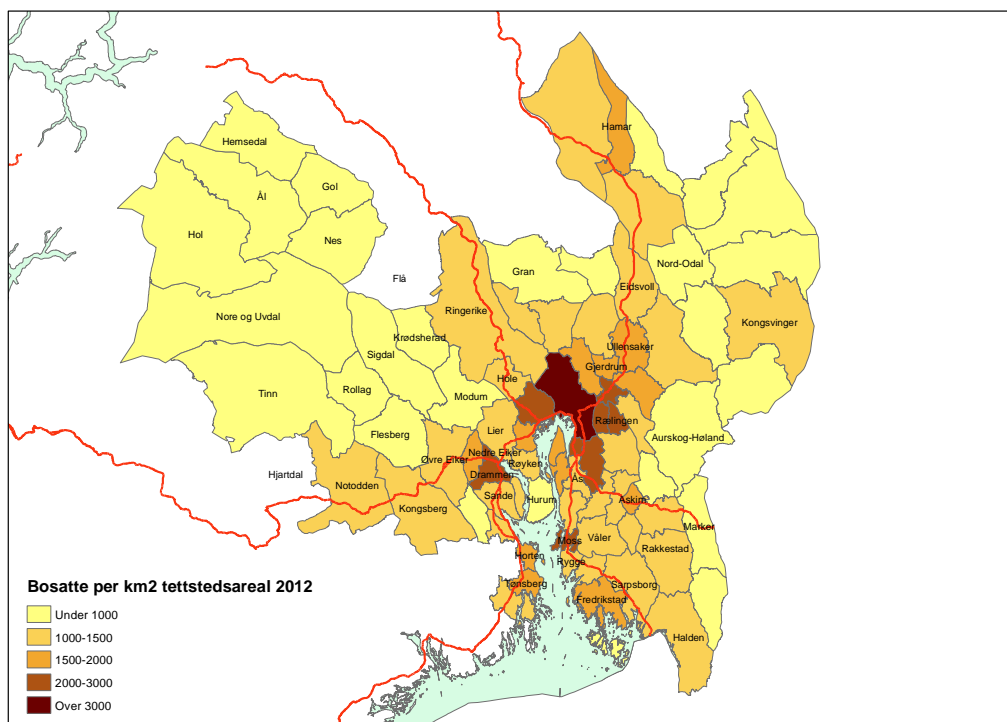
Kilde: SSB

I noen av Hallingdalkommunene har blokkandelen i nyproduksjonen vært relativt høy sammenlignet med kommuner nærmere Oslo. For de fleste kommunene er blokkandelen i nybyggingen høyere enn i boligmassen. Ikke uventet er det Oslo og de mellomstore byene som har høyest blokkandel.

En annen indikator for konsentrert utbygging er å måle endringer i antall bosatte per kvadratkilometer tettstedsareal i kommunene. Først viser vi mønsteret i kommunen slik det var i 2012².

² Flå har ikke tettstedsareal registrert av SSB

Figur 2.8 Bosatte per km² tettstedsareal 2012. Kommune³

Kilde: SSB

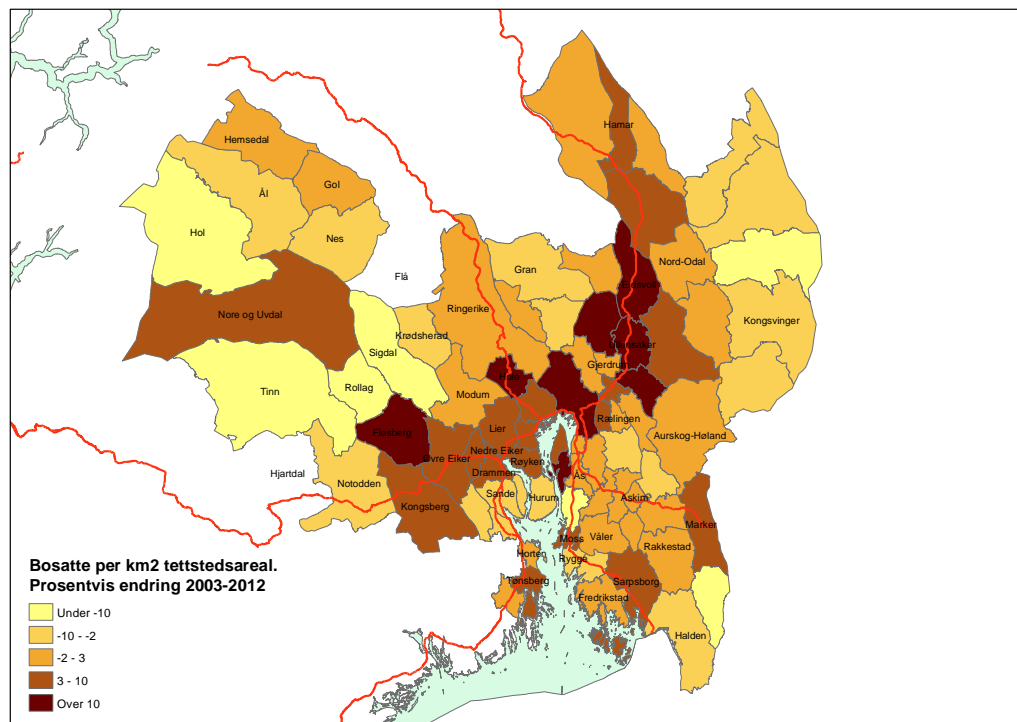
SSBs tettstedsdefinisjon innebærer i hovedsak at en hussamling skal registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der og avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter. Tettstedsarealet kan dermed innskrenkes dersom befolkningen går ned, for eksempel på grunn av fraflytting eller dødsfall i eldre husholdninger. Men da forsvinner også en del av telleren i indikatoren, dvs. en del av befolkningen som bor i tettsteder.

Antall bosatte per kvadratmeter tettstedsareal er høyest i Oslo. Ellers likner mønsteret mye på det vi fant når det gjaldt boligprisivået.

I vedleggstabellene ser vi både en nedgang i tettstedsarealet og i befolkningen som bor i tettstedsarealet for en rekke kommuner.

³ Flå og Hjørtedal har ikke tettsted og er uten farge i figuren

Figur 2.9 *Prosentvis endring i antall bosatte per km² tettstedsareal mellom 2003 og 2012. Kommune⁴*

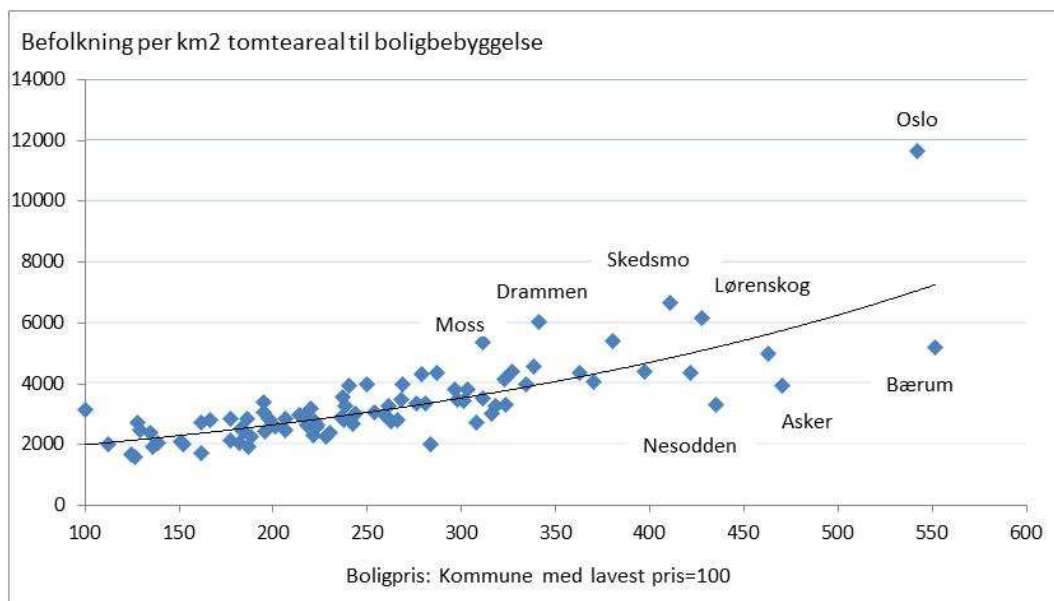
Kilde: SSB

Vi tolker en kraftig økning i bosatte per tettstedsareal som at nybyggingen i stor grad har skjedd innenfor eksisterende byggesone.

Nedenfor har vi sett på sammenhengen mellom boligprisnivå og befolkningen per km² tomteareal til boligbebyggelse. Boligprisene er indeksert slik at kommunen med de laveste prisene er satt lik 100. Hallingdalkommunene er inkludert i figuren.

⁴ Flå og Hjartdal har ikke tettsted og er uten farge i figuren

Figur 2.10 *Befolkning per km² tomteareal til boligbebyggelse og relative boligpriser. 2012*

Kilde: SSB og bearbejdede prisdata fra SSB

Ikke overraskende øker botettheten med stigende prisnivå. Men selv om boligprisene er høye, vil det være kommunens reguleringspolitikk som angir mulighetsrommet for fortetting. Figuren viser at Nesodden, Asker og Bærum har lav botetthet i forhold til prisnivået i kommunen. Når både Moss og Drammen kommer ut med relativt høy botetthet, kan kommunens utstrekning eller areal også være en forklaring på mønsteret. En kommune med liten utstrekning vil ofte ha høy botetthet, mens en kommune med stor utstrekning kan ha et senter med høy botetthet, samtidig som de har områder i kommunens ytterkant med lav botetthet.

Vedlegg 1 Tabeller for Buskerud

Vedleggstabell 1: Demografiske indikatorer for kommunene i Buskerud

Kommune	Vekst i folketallet totalt, 2004-2014 %	Yngrebølge alder 25-35, 2014-2024, %	Flyttebalanse 2004-2014 fra 16-25 til 26-35 år, %	Andel med høyere utdanning 2013, %	Andel med nårig grunnskole 2013, %	Indeks for antall i alder 76-85 år. Landet = 100.	Eldrebølge for alder 76-85 år 2014-2024, %
LANDET	12	23	+24	30	28	100	37
BUSKERUD	12	19	+20	30	27	103	44
602 Drammen	17	22	+39	30	30	106	43
604 Kongsberg	14	19	+27	36	23	100	52
605 Ringerike	6	18	+5	24	32	118	25
612 Hole	27	33	+38	34	23	103	48
615 Flå	0	14	-2	17	40	174	5
616 Nes	-1	11	-18	21	33	145	19
617 Gol	6	12	0	21	30	127	39
618 Hemsedal	22	44	+91	26	24	105	25
619 Ål	1	14	-18	23	27	145	14
620 Hol	-2	-3	-8	22	28	114	42
621 Sigdal	-1	3	-15	15	35	128	26
622 Krødsherad	3	-4	+11	21	33	111	52
623 Modum	8	1	+7	19	36	111	49
624 Øvre Eiker	16	23	+24	22	33	100	43
625 Nedre Eiker	11	18	+17	22	35	87	44
626 Lier	17	30	+24	32	27	83	69
627 Røyken	21	32	+26	31	26	77	71
628 Hurum	6	12	-2	24	32	103	77
631 Flesberg	7	3	+11	20	30	112	51
632 Rollag	-8	8	-28	20	29	151	47
633 Nore og Uvdal	-5	8	-29	16	34	160	8

Vedleggstabell 2: Aldersindekser for kommunene i Buskerud 2014.

Hver indeks forteller hvor mye større eller mindre befolkningen i den aktuelle aldersgruppen i kommunene er, sett i forhold til innslaget på landsbasis. Hvis en indeks er lik 100, betyr det at kommunen har like stor andel i den aktuelle gruppen som det er i landsbefolkningen. Dette gjelder for aldersgruppen 46-55 år i Kongsberg og gruppen 6-15 år i Hemsedal.

Et par andre eksempler: Det var kun Drammen og Hemsedal som hadde større innslag i alder 26-35 år i 2014 enn på landsbasis. Videre ser vi at tre kommuner, Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal, hadde færre enn 70 personer i denne alderen per 100 på landsnivå.

Store deler av fylket har en aldrende befolkning. Det gjelder både dalførene og kommunene i Ringerike-regionen. Vi ser imidlertid at Hemsedal er helt spesiell. I tillegg til Hemsedal er det bare Hole, Nedre Eiker, Lier, Røyken og Hurum som har lavere innslag av personer over 85 år enn i landsbefolkningen.

Åtte kommuner har en systematisk aldrende struktur, uten overrepresentasjon i noen aldergruppe under 50 år. Både Ringerike og Hol er med blant disse åtte. Kongsberg har også en systematisk aldrende profil, men den er liten og med få utslag langt fra aldersprofilen på landsnivå.

1.1.2014	Alder									
	0-5	6-15	16-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66-75	76-85	86 +
Drammen	99	97	93	107	104	97	95	106	105	102
Kongsberg	98	99	93	96	103	100	104	108	102	107
Ringerike	86	89	96	86	97	104	118	113	120	123
Hole	107	104	84	86	107	111	109	99	101	84
Flå	66	84	90	77	86	99	130	133	172	184
Nes	64	91	98	69	90	105	129	124	151	164
Gol	81	101	88	78	97	108	106	125	127	151
Hemsedal	99	100	96	109	116	104	82	87	102	81
Ål	82	108	94	71	87	103	118	118	138	157
Hol	65	91	91	89	91	105	119	132	120	158
Sigdal	72	101	83	69	93	107	130	121	135	177
Krødsherad	92	87	80	93	89	106	130	124	115	112
Modum	93	94	86	90	97	103	119	117	114	115
Ø. Eiker	95	104	96	92	101	105	103	102	103	106
N. Eiker	102	110	95	92	110	104	96	98	87	78
Lier	101	111	91	85	109	109	99	105	88	76
Røyken	106	116	91	83	113	113	96	98	78	54
Hurum	85	103	85	70	106	108	115	135	105	95
Flesberg	96	109	81	86	96	98	114	119	112	128
Rollag	60	94	91	66	75	101	140	132	155	250
Nore og Uvdal	72	93	98	65	86	112	120	123	156	168

Vedleggstabell 3: Boligindikatorer for kommunene i Buskerud

Knr	Navn	Nye boliger 2004-2013	Nye boliger 2004-13 i % av boligmasse 2006	Blokkandel bolig-massen 2013	Blokkandel nye boliger 2004-13	Nye innbyggere i forhold til bolig- bygging 2004-13	Boligprisnivå i % av Oslos 2004	Boligprisnivå i % av Oslos 2012
602	Drammen	3274	11,7	36,6	67,5	2,9	69,0	62,9
604	Kongsberg	1729	15,1	12,9	18,9	1,9	66,0	55,6
605	Ringerike	1278	9,1	12,2	30,4	1,2	59,0	44,7
612	Hole	505	21,9	5,8	15,8	2,8	73,9	56,9
615	Flå	16	2,5	0,6	0,0	0,2	19,9	29,8
616	Nes	65	3,7	2,3	0,0	-0,3	60,0	34,7
617	Gol	166	6,7	3,4	7,2	1,6	54,7	40,2
618	Hemsedal	199	16,9	2,5	11,1	2,1	69,5	39,9
619	Ål	138	5,8	2,7	14,5	0,4	49,7	39,5
620	Hol	140	5,5	1,0	15,0	-0,7	49,4	42,0
621	Sigdal	64	3,3	0,6	0,0	-0,3	32,9	24,8
622	Krødsherad	49	4,4	1,5	0,0	1,3	40,2	27,9
623	Modum	590	9,2	5,0	25,6	1,7	52,8	37,1
624	Øvre Eiker	784	11,1	8,4	34,6	3,2	59,1	47,8
625	Nedre Eiker	570	6,2	8,7	15,4	4,3	62,5	52,9
626	Lier	994	11,0	16,4	49,6	3,6	78,3	60,2
627	Røyken	938	13,7	12,0	37,2	3,8	74,2	58,7
628	Hurum	414	10,1	2,3	25,6	1,3	64,6	49,0
631	Flesberg	116	8,9	1,5	0,0	1,5	46,4	41,2
632	Rollag	35	4,3	0,0	0,0	-3,6	30,9	23,6
633	Nore og Uvdal	22	1,5	0,1	9,1	-6,3	33,1	23,8

Knr	Navn	Tettsteds- areal 2003 km ²	Bosatte i tettstedsareal 2003	Tettsteds- areal 2012 km ²	Bosatte i tettstedsareal 2012	Bosatte per km ² tettsteds- areal 2003	Bosatte per km ² tettsteds- areal 2012	% endring i bosatte per tettstedsareal 2003-12	Befolkning per km ² tomte- areal til bolig- bebyggelse
602	Drammen	23,5	55061	25,3	63054	2342	2497	6,6	6041
604	Kongsberg	14,9	19064	16,2	21607	1283	1337	4,2	3420
605	Ringerike	16,4	19155	17,0	20206	1165	1191	2,3	2666
612	Hole	3,1	2705	3,7	3856	864	1042	20,6	2737
615	Flå	0,0	0	0,0	0	0	0	-	1722
616	Nes (Busk,)	3,0	2053	3,4	2172	675	646	-4,3	2252
617	Gol	3,3	2524	3,6	2851	765	783	2,4	2646
618	Hemsedal	1,0	638	1,8	1143	632	621	-1,7	2942
619	Ål	4,2	2688	4,5	2768	637	618	-3,0	2983
620	Hol	3,8	2675	4,3	2690	700	627	-10,5	2248
621	Sigdal	0,8	451	0,9	434	543	482	-11,3	2403
622	Krødsherad	1,6	904	1,6	894	579	542	-6,5	2097
623	Modum	9,3	8382	10,1	9164	905	909	0,4	2612
624	Øvre Eiker	10,5	11409	11,6	13419	1085	1160	6,9	2977
625	Nedre Eiker	11,6	20479	12,5	22722	1767	1824	3,2	4369
626	Lier	12,5	17062	13,4	19190	1369	1431	4,5	4386
627	Røyken	11,9	14689	13,6	17297	1229	1275	3,7	3273
628	Hurum	7,1	6896	7,9	7560	975	951	-2,5	2827
631	Flesberg	0,8	638	0,8	808	829	951	14,7	2630
632	Rollag	0,7	292	0,8	291	436	368	-15,5	2738
633	Nore og Uvdal	0,9	464	1,0	510	504	531	5,3	2483

Norsk institutt for by- og region-forskning (NIBR) er et uavhengig, samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt som utvikler og formidler forskningsbasert kunnskap til nytte for beslutningstakere og samfunnsborgere.

NIBR tilbyr handlingsorientert og beslutningsrelevant forskning og utredning for oppdragsgivere i offentlig og privat sektor og konkurrerer om oppdrag nasjonalt og internasjonalt. Instituttet legger vekt på å være en konkurransedyktig bidragsyter til programforskningen i Norges forskningsråd og til internasjonale forskningsprogrammer, bl.a. i regi av EU. NIBR er en frittstående stiftelse, og realisering av instituttets forskningsmål forutsetter at driften går med økonomisk overskudd. Alt overskudd tilbakeføres til NIBR og brukes i tråd med instituttets formål.

NIBRs kjernekompetanse er by- og regionforskning. Dette er et bredt tverrfaglig og flerfaglig samfunnsvitenskapelig forskningsfelt som bl.a. omfatter: analyser av samfunnsforhold og samfunnsendring i urbane og rurale samfunn og på tvers av regioner, sektorer og nivåer, analyser av regional utvikling og verdiskaping, areal- og boligplanlegging, forvaltning, demokrati og velferdsutvikling innenfor og på tvers av lokale samfunn, territorielle samfunnsanalyser koplet til studier av bærekraftig utvikling.

By- og regionforskning er et internasjonalt forskningsfelt, og NIBR engasjerer seg aktivt i internasjonal forskning på instituttets satsingsområder.

NIBR har 65 forskere med samfunnsfaglig og planfaglig bakgrunn. Staben omfatter sosiologer, statsvitere, økonomer, demografer, antropologer, geografer, arkitekter og sivilingeniører.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR)

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
www.nibr.no

NIBR er en del av CIENS

CIENS er et strategisk forskningssamarbeid mellom uavhengige forskningsinstitutter og Universitetet i Oslo. CIENS er et nasjonalt og internasjonalt senter for tverr- og flerfaglig forskning om miljø og samfunn. Senteret er basert på felles faglige strategier og forskningsprogram, og samarbeider om forsknings- og formidlingsoppgaver. Gjennom CIENS er rundt 500 forskere samlokalisert i Forskningsparken.

Utgangspunktet for notatet er en rapport som Transportøkonomisk institutt (TØI) og Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har utarbeidet for Osloregionen, en strategisk samarbeidsallianse for kommuner og fylker i og rundt hovedstadsområdet. Dette notatet inkluderer opplysninger om samtlige kommuner i Buskerud, også de 6 kommunene i Hallingdal som ikke var med i hovedrapporten. Notatet bør leses sammen med hovedrapporten.